

	СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «Тлумачення права»
	Ступінь вищої освіти - магістр Спеціальність 081 “Право” Освітня програма “Право” Рік навчання - 2, семестр - 3 Форма здобуття вищої освіти - денна Кількість кредитів ЄКТС - 4 Мова викладання - українська
Лекторка навчальної дисципліни Контактна інформація лектора (e-mail) URL ЕНК на навчальному порталі НУБіП України	Віра КАЧУР, кандидатка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри теорії та історії держави і права Портфоліо - Віра Качур kachur_v@nubip.edu.ua https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=583

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Тлумачення права» є формування у здобувачів вищої освіти необхідного базису знань і практичних навичок щодо з'ясування і роз'яснення змісту приписів правових актів з метою чіткого і результативного їх застосування у подальшій практичній діяльності.

Завдання – з'ясування поняття, структуру та значення тлумачення права, виокремлення об'єктів та суб'єктів тлумачення, розмежування офіційного і неофіційного тлумачення права, формування актів тлумачення норм права, формування, поглиблення і систематизація знань про головні прийоми мовного (граматичного), логічного, системного, історико-телеологічного (ретроспективно-цільового), функціонального та спеціально-юридичного способів тлумачення, вироблення власного наукового розуміння і цілісного погляд на тлумачення права як вид юридичної діяльності.

Після засвоєння дисципліни магістри права повинні набути таких **компетентностей**:

інтегральна компетентність:

– здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загально-професійні компетенції:

– здатність розуміти предметну область судової правотворчості, здатність до критичного мислення, аналізу та оцінки сучасних теоретико-правових досягнень (ЗК1);

– здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку, вчитися і оволодівати новими знаннями, шукати обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел (ЗК 3);

- здатність генерувати нові ідеї (креативність) при аналізі актів тлумачення (ЗК6) та приймати обґрунтовані рішення (ЗК7);
- здатність розробляти проекти актів тлумачення права (ЗК10).

спеціально-професійні компетенції:

- здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності (СК1);
- здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України (СК2);
- здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні (СК3);
- здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (СК5);
- здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію (СК6);
- здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності (СК9);
- здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (СК10);
- здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (СК13).

Очікувані та програмні результати вивчення навчальної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент/ка повинен/на:

знати і вміти:

- оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (РН1);
- співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами (РН2);
- проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження (РН3);
- обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи (РН6);
- оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності (РН8);
- аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права (РН10);
- обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування (РН14).

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Год. (Л/Пр)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
<i>Змістовий модуль 1. Вступ до теорії тлумачення права (30 годин)</i>				
Тема 1. Тлумачення права як наука і	2/-	1. Тлумачення права як наука:	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до	-

навчальна дисципліна		поняття, ознаки, склад. 2. Предмет, об'єкт, завдання та функції тлумачення права як науки. 3. Методологія науки тлумачення права. 4. Місце тлумачення права в системі юридичних наук. 5. Місце тлумачення права в системі неюридичних наук. 6. Тлумачення права як навчальна дисципліна: особливості та структура.	теми 1. Матеріал для підготовки – лекція 1, презентація до лекції 1.	
Тема 2. Тлумачення права як вид юридичної діяльності	4/1	1. Тлумачення права: поняття, сутність. 2. Тлумачення права як різновид юридичної діяльності. 3. Спосіб тлумачення права як правова категорія: поняття, ознаки, класифікація. 4. З'ясування права: поняття, ознаки, класифікація. 5. Тлумачення права за обсягом (буквальне, розширене, обмежене). 6. Роз'яснення права: поняття, класифікація. 7. Офіційне тлумачення права: поняття, ознаки, суб'єкти, види. 8. Неофіційне тлумачення права: поняття, різновиди (побутове, професійне, доктринальне) та їх характеристика.	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 2. Матеріал для підготовки – лекція 2, презентація до лекції 2. 2. Виконати практичні завдання до теми 2.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів

Самостійна робота до змістового модуля 1	23	Закріпити знання з тем 1-2	Виконати одне із двох запропонованих завдань	Самостійна робота – 60 балів
Атестаційний тест «Модуль 1»	0,5	Знати теоретичні положення питань, що виносяться на модульний контроль 1	Навчальні тести для самоконтролю до тем 1-2.	30 балів
<i>Змістовий модуль 2 Способи тлумачення права (60 годин)</i>				
Тема 3. Мовний (граматичний) спосіб тлумачення права	4/2	1. Мовний (граматичний) спосіб тлумачення права: поняття, прийоми. 2. Особливості правничої мови. 3. Офіційний характер, документальність зовнішнього мовного вираження волі нормо творця. 4. Ясність і простота мови права. 5. Максимальна точність мови права. 6. Економічність використання мовних засобів. 7. Експресивна нейтральність мови права. 8. Формалізація мови права. 9. Правила мовного (граматичного) тлумачення, сформульовані та систематизовані юридичною наукою	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 3. Матеріал для підготовки – лекція 3, презентація до лекції 3. 2. Виконати практичні завдання до теми 3.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів
Тема 4. Системний спосіб тлумачення	4/2	1. Системний спосіб тлумачення права: поняття, прийоми. Зв'язок норми права, що тлумачиться з нормативно-правовим и приписами, які розкривають зміст терміна, використаного в цій нормі. 2. Зв'язок норми права, що тлумачиться, з	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 5. Матеріал для підготовки – лекція 5, презентація до лекції 5. 2. Виконати практичні завдання до теми 5.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів

		оперативними нормативно-правовим и приписами. Зв'язок норми права, що тлумачиться, з нормами, виданими з метою змінити, доповнити чи уточнити таку правову норму. 3. Зв'язки відсилочних норм. Зв'язки між загальними та спеціальними нормами права. 4. Зв'язок між загальними нормами та нормативно-правовим и приписами, що містять застереження чи винятки. 5. Зв'язок норм, що перебувають у правовій конкуренції між собою. 6. Зв'язок норми права із принципами права.		
Тема 5. Логічний спосіб тлумачення права	2/1	1. Логічний спосіб тлумачення права: поняття, прийоми. 2. Логічне перетворення. 3. Висновки з норм. Умовиводи ступеня. 4. Висновки з понять. Висновки за аналогією. Висновки від протилежного. 5. Доведення до абсурду.	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 4. Матеріал для підготовки – лекція 4, презентація до лекції 4. 2. Виконати практичні завдання до теми 4.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів
Тема 6. Історико-теологічний спосіб тлумачення права	2/1	1. Історичний спосіб тлумачення права: поняття, прийоми. 2. Порівняльний прийом. Історичні умови, обставини видання норми права. 3. Врахування світового правового досвіду як один із проявів історичного тлумачення права.	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 6. Матеріал для підготовки – лекція 6, презентація до лекції 6. 2. Виконати практичні завдання до теми 6.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів

		4. Соціальний контекст при історичному тлумаченні права. 5. Зміни у правовій системі, що обумовили необхідність в історичному тлумаченні права. 6. Телеологічне тлумачення права: поняття, прийоми. Види завдань і цілей, які встановлюються у процесі тлумачення права. 7. Особливості використання телеологічного способу тлумачення права.		
Тема 7. Функціональний спосіб тлумачення права	2/1	1. Функціональний спосіб тлумачення права: поняття, прийоми. 2. Статичний та динамічний підходи до тлумачення права. 3. Роль оцінних понять при функціональному тлумаченні права.	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 7. Матеріал для підготовки – лекція 7, презентація до лекції 7. 2. Виконати практичні завдання до теми 7.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів
Тема 8. Спеціально-юридичний спосіб тлумачення права	2/1	1. Спеціально-юридичний спосіб тлумачення права: поняття, прийоми. 2. Нормативне тлумачення норм права, тобто таке з'ясування волі нормотворця, за якого встановлюється нормативність правила поведінки. 3. Конструктивне тлумачення норм права, тобто з'ясування особливостей юридичної конструкції.	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 8. Матеріал для підготовки – лекція 8, презентація до лекції 8. 2. Виконати практичні завдання до теми 4.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів

		4. Визначення галузевої належності правових норм. Термінологічне тлумачення норм права. 5. Формально-догматичний підхід до тлумачення права. 6. Законність прийняття, дії у часі, у просторі та за колом осіб. 7. Випадки недопустимості розширеного та обмеженого тлумачення права.		
Самостійна робота до змістового модуля 2	36	Закріпити знання з тем 3-8	Виконати одне із запропонованих завдань до самостійної роботи	Самостійна робота – 10 балів
Атестаційний тест «Модуль 2»	0,5	Знати теоретичні положення питань, що виносяться на модульний контроль 2	Навчальні тести для самоконтролю до тем 3-8.	30 балів
<i>Змістовий модуль 3. Результати та практичні аспекти тлумачення права (30 годин)</i>				
Тема 9. Акти тлумачення права як результат правотлумачувальної діяльності	2/2	1. Концептуальні підходи до визначення правової природи актів тлумачення права. 2. Акт тлумачення права: поняття, ознаки, функції. 3. Класифікація актів тлумачення права. 4. Місце актів тлумачення права в системі інших правових актів. 5. Відмінність інтерпретаційно-правових актів від нормативно-правових актів та актів застосування права. 6. Акти офіційного тлумачення права: поняття, ознаки, види, характеристика.	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 8. Матеріал для підготовки – лекція 9, відеолекція 9, презентація до лекції 8. 2. Виконати практичні завдання до теми 9.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів

		7. Акти неофіційного тлумачення права: поняття, ознаки, види, характеристика. 8. Техніка створення актів тлумачення права. 9. Стадії створення актів офіційного тлумачення права. Стадії створення актів неофіційного тлумачення права. 10. Головні тенденції розвитку та удосконалення актів тлумачення права.		
Тема 10. Практичні аспекти тлумачення права	2/2	1. Роль тлумачення права у нормотворчій діяльності. Прямий та опосередкований характер впливу правотлумачення на нормотворчу діяльність. 2. Роль тлумачення права у право реалізаційний та правозастосовній діяльності. 3. Роль тлумачення права у формуванні правосвідомості, правової культури особи та суспільства. Значення тлумачення права для зміцнення законності та правопорядку.	1. Опрацювати теоретичні питання контрольної роботи до теми 10. Матеріал для підготовки – лекція 10, презентація до лекції 10. 2. Виконати практичні завдання до теми 10.	1. Аудиторна робота – 5 балів 2. Практичні завдання – 5 балів
Самостійна робота до змістового модуля 3.	22 год.	Закріпити знання з тем 9-10	Виконати самостійну роботу на вибір	Самостійна робота – 50 балів
Атестаційний тест «Модуль 3»	0,5	Знати теоретичні положення питань, що виносяться на модульний контроль 3	Навчальні тести для самоконтролю до тем 9-10.	30 балів
Всього за семестр				70
Залік				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо організації навчального процесу:	організація навчального процесу при вивченні навчальної дисципліни «Філософія права» здійснюється відповідно до Конституції України , Закону України "Про вищу освіту" , Положення про організацію освітнього процесу у НУБіП України , освітньо-професійної програми підготовки фахівців напряму 081 «Право» ОС «Бакалавр» та інших документів щодо організації освітнього та виховного процесу в НУБіП України .
Політика щодо відвідування:	відвідування занять є обов'язковими для видів діяльності, що передбачають формат F2F (Face To Face, очності). За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбуватись Blended Learning (змішано) або Online Learning (дистанційно) на навчальній платформі Elearn, але із обов'язковим застосуванням дистанційних платформ Webex, Zoom чи Google Meet за погодженням із викладачкою курсу.
Політика щодо взаємодії під час занять у форматі F2F:	зберігати допустимий рівень тиші для роботи в аудиторії; активна участь під час обговорення в аудиторії, відкритість і готовність пізнавати нове, працелюбство, здатність аналізувати матеріал, мати власну точку зору і вміти її обґрунтовувати, повага та толерантність до чужої думки; вміти визнавати хиби; панування я-висловлювань при озвучуванні своєї позиції під час аудиторних занять та ми-висловлювань при написанні наукових робіт, знайомство з першоджерелами, рекомендованою літературою, креативність та творчість у всіх видах діяльності. Під час проведення аудиторних занять дозволяється залишати аудиторію на короткий час за потреби і за дозволом викладачки, а також вживати безалкогольні напої.
Політика щодо взаємодії під час занять у форматі online:	відвідувати онлайн заняття згідно розкладу, приєднуватися до зустрічей вчасно, на аватарці фото студента/ки, нік – його ім'я та прізвище, дотримуватись "ввімкненої камери", "піднятої руки", "вимкнення мікрофона" (коли говорить викладач чи колега), вести спілкування у чаті відповідно до теми, задавати запитання по суті лекції чи практичного заняття, дотримуватись культури спілкування, коли звучить сигнал повітряної тривоги чи має місце вимкнення електроенергії застосовуємо алгоритм дій при сигналі "Повітряна тривога" або Тимчасового порядку дій
Політика щодо строків виконання робіт та їх перекладання:	до студентів, які порушують терміни виконання робіт (дедлайни зазначені у розділі «Карта навчальної роботи») без поважних причин, застосовуються штрафні бали (до «-1 балу» за прострочену роботу). Ліквідація заборгованостей із змістових модулів відбувається згідно попередньої домовленості між викладачкою та студентами, що засвідчується відповідним оголошенням на форумі https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1668
Політика щодо академічної доброчесності:	порушення академічної доброчесності не толерується. Дотримання академічної доброчесності студентами та відповідальність за її порушення регулюються Положенням про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України . Використання мобільних пристроїв під час групової роботи на практичних заняттях допускається лише з дозволу викладачки. Використання мобільних пристроїв під час виконання аудиторних контрольних робіт та екзаменів не допускається.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання екзамену
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Новітнє вчення про тлумачення правових актів: навч. посіб. з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку / В.Г.Ротань, І.Л.Самсін, Я.Г.Ярема та ін. ; відп. ред., кер. авт. кол. В.Г.Ротань. Х. : Право, 2013. 752 с.
2. Практичний курс тлумачення правових актів : наавч. посіб. для суддів і канд. на посади суддів / [І.Л.Самсін, В.Г.Ротань, А.Г.Ярема та ін.] ; за ред. І.Л.Самсіна. Х. : Право, 2014. 488 с.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Антошкіна В. Ознаки та особливості права, які зумовлюють необхідність тлумачення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 233-239.
2. Білоус О. Тлумачення норм права: поняття та сутність. *JURNALUL JURIDIC NAȚIONAL: TEORIE ȘI PRACTICĂ*. 2020. №6. С.46-53.
3. Дудаш Т. Правова аргументація: загальнотеоретична характеристика»: монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Фрака, 2024. 744 с.
4. Єрмоленко Д. О. "Об'єктивна" та "суб'єктивна" концепції тлумачення права у німецькій правовій доктрині. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право*. 2023. Вип. 15(2). С. 40-46.
5. Kachur, V. (2022). Theoretical and applied aspects of understanding the concept "legal orientation" in legal science. *Law. Human. Environment*, 13(4), 26-39. <https://doi.org/10.31548/law2022.04.003>
6. Качур В. Правова позиція суб'єкта тлумачення права як прояв його правової культури. *«Актуальні питання публічного та приватного права в контексті системних реформ»* (м. Ужгород, 14-15 травня 2021 р.). Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2021. С.6-8.
9. Качур В.О. Категорія «цінність» у теорії правової культури: до визначення поняття. *Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал*. 2020. 11(1). С. 6-12. <https://doi.org/10.31548/law2020.01.001>
10. Качур В.О. Місце категорії «переконання» у теорії правової культури. *«Реформування правової системи держави»* (м. Ужгород, 26-27 червня 2020 р.). Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2020. С. 9-12.
13. Лепіш Н. Я. Оприлюднення актів тлумачення норм права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*. 2016. Вип. 4. С. 14-25.
14. Лютиков П. С. Персональні дані: доктринальне тлумачення категорії у науках адміністративного та інформаційного права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 472-477.
15. Полетило П. С. Поняття "правило" в тлумаченнях ЄСПЛ (на прикладі правила "єдиного чи вирішального доказу"). *Вчені записки Таврійського національного*

університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. 2023. Т. 34(73), № 6. С. 124-128.

16. При тлумаченні права суд може використати акти законодавства, відповідну судову практику та доктринальні праці. *Право України*. 2021. № 2. С. 202-204.
17. Прийма С. В. Принцип доцільності тлумачення права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Вип. 6. С. 8-14.
18. Сергієнко О. В. Особистісне та загальне у тлумаченні норми права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 2. С. 227-232.
19. Сердюк В. Конструктивне тлумачення норм права у парадигмі правового конструктивізму. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. 2022. Т. 9, № 4. С. 71-76.
20. Середюк В. Ю. Правові максими як самостійні правові явища та їх роль у тлумаченні норм права. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 106-110.
21. Якименко Т. С. Автентичне тлумачення та інтерпретаційне законодавство: порівняльний-правовий аналіз. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 71-79.